

Удосконалення післядипломної освіти лікарів загальної практики—сімейної медицини на базі університетських клінік

В.Г. Дубініна, О.Б. Волошина, Т.М. Муратова, Т.П. Опаріна
Одеський національний медичний університет

Автори розглядають питання покращання післядипломної освіти на різних ступенях: під час первинної спеціалізації (інтернатура), вторинної спеціалізації лікарів, а також на етапі підвищення кваліфікації на базі університетських клінік. Запропоновано впровадження нових форм і методів післядипломної освіти з використанням досвіду країн Європи, національних досягнень у цій галузі.

Ключові слова: післядипломна освіта, сімейна медицина, університетські клініки.

Післядипломна підготовка лікарів за спеціальністю «Загальна практика—сімейна медицина» в Україні нині здійснюється шляхом первинної спеціалізації в інтернатурі та на 6-місячних циклах вторинної спеціалізації, поповнюючи шеренги сімейних лікарів з колишніх терапевтів та педіатрів [1, 2]. Удосконалення підготовки сімейних лікарів передбачає інтеграцію двох основних напрямків, які послідовно повинні здійснюватись на етапах переддипломної та післядипломної освіти: теоретичної підготовки майбутніх спеціалістів сімейної медицини та засвоєння практичних навичок, необхідних сімейному лікарю. Створення університетських клінік в Україні відкриває нові можливості у післядипломній освіті сімейних лікарів, які спрямовані на удосконалення первинної та вторинної спеціалізації, різних форм підвищення кваліфікації сімейних лікарів [3, 4].

1. Напрямки удосконалення первинної спеціалізації за спеціальністю «Загальна практика—сімейна медицина» на базі університетських клінік

Перш за все удосконалення післядипломної підготовки сімейних лікарів-інтернів, на наш погляд, слід починати з опрацювання навчальної програми підготовки з урахуванням особливостей кредитно-модульної системи, проте зберігаючи національні переваги післядипломної підготовки. Говорячи про кредитно-модульну систему, вважаємо за потрібне уникати формального підходу щодо впровадження цієї системи в навчальний процес підготовки в інтернатурі. Тобто потрібно не тільки зменшувати кількість аудиторних занять, а й змінювати структуру навчання у цілому. Перш за все це стосується зміни методики проведення практичних занять. Засвоєння практичних навичок за типовою програмою підготовки сімейних лікарів в Україні здійснюється за різними розділами – терапії, педіатрії, акушерства і гінекології, хірургії тощо, переважно у профільних відділеннях стаціонарів, що не дозволяє повною мірою забезпечити інтегрований підхід, необхідний для засвоєння практичних навичок роботи за фахом «сімейна медицина». Уже на цьому етапі навчання майбутній сімейний лікар повинен отримувати практичні навички не тільки з питань діагностики та лікування захворювань у пацієнтів різного віку, але й уміти використовувати психотерапевтичні, немедикаментозні методи реабілітації та профілактики, уміти

вивчати та корегувати взаємовідносини між членами трудових колективів, родини та сім'ї, налагоджувати зв'язки з іншими структурами охорони здоров'я, мати навички використання економічних та правових знань тощо. Удосконалення навчання в системі сімейної медицини неможливе без засвоєння практичних навичок на сучасному рівні, зокрема безпосередньо у сімейних амбулаторіях на базі університетських клінік, у тому числі із залученням комп'ютерної техніки та інших програмних досягнень у спеціалізованих навчально-практичних тренінгових центрах на базі університетських клінік. На наш погляд, доцільно збільшувати відсоток самостійної роботи сімейних лікарів-інтернів безпосередньо в амбулаторіях сімейної медицини не тільки на заочному, а й на очному етапі інтернатури на базі університетських клінік.

Ця практика в університетській клініці Одеського національного медичного університету дає можливість покращувати навчальний процес, ураховуючи потреби первинної медико-санітарної допомоги регіону [4].

2. Удосконалення вторинної спеціалізації лікарів загальної практики—сімейної медицини на базі університетських клінік

Удосконалюючи післядипломну підготовку, доцільно розподілити програму підготовки лікарів загальної практики—сімейної медицини за окремими блоками (модулями), 50–70 % яких зробити обов'язковими для спеціалізації, а решту – за вибором. Тобто курсанти матимуть можливість вибирати за потребою, зважаючи на свої знання та практичний досвід роботи з попередньої спеціальності, ті модулі, де зможуть отримати нові або покращити вже набуті знання і навички на базі університетських клінік. Це може бути більш тривале засвоєння практичних навичок з окремого модуля або необхідність іншого тематичного удосконалення (функціональна діагностика, інформаційно-комп'ютерна технологія тощо). Це потребує корегування та опрацювання робочих програм підготовки сімейних фахівців на підставі детального аналізу результатів засвоєння знань слухачами, опрацювання програм тематичного удосконалення (ТУ), враховуючи потреби галузі, регіону, окремих лікарів.

Доцільно також постійно удосконалювати методики викладання сімейної медицини на базі університетських клінік з урахуванням досвіду колег з України та зарубіжних країн. Зокрема, більше уваги приділяти профілактичним заходам, збільшувати акцент на самостійну практичну роботу на базі університетських клінік, упроваджувати нові методики обслуговування пацієнтів (наприклад телефонне консультування тощо). Упроваджувати нові навчальні технології у вторинну спеціалізацію на базі університетських клінік можна шляхом опрацювання протоколів діагностики та лікування окремих захворювань, обговорення шляхів удосконалення клінічної практики, обміну досвідом, роботою на робочому місці тощо.

Слід зауважити, що після 6-місячного циклу спеціалізації у багатьох лікарів залишається потреба у доповненні набутих знань та навичок, зумовлена особливостями роботи кожного окремого лікаря, контингентом пацієнтів, найбільш поширеними захворюваннями на ділянці і т.д., що створює передумови щодо необхідності доповнення знань та навичок, отриманих на циклах спеціалізації, циклах тематичного удосконалення, стажуванням на базі університетських клінік. В Одеському національному медичному університеті набуто багаторічний досвід дистанційного навчання лікарів, що дозволяє лікарям без відриву від роботи підвищувати свою кваліфікацію.

3. Шляхи удосконалення підвищення кваліфікації лікарів загальної практики–сімейної медицини

Система підвищення кваліфікації лікарів загальної практики–сімейної медицини, на наш погляд, потребує корекції. За кордоном лікарі загальної практики для підвищення своєї кваліфікації беруть участь у семінарах, конференціях, школах професійних асоціацій, набувають практичного досвіду у провідних клінічних центрах, університетських клініках. Кожний захід засвідчується сертифікатом підвищення кваліфікації, у якому наводиться, якій кількості годин або кредитів відповідає участь у цьому заході. Наприклад, лікарі загальної практики у США протягом 3 років повинні набрати 50 год підвищення кваліфікації, серед яких є обов'язкові кредити (наприклад невідкладна допомога), а решта – за вибором. Така система підвищення

кваліфікації дає можливість дійсно підвищувати кваліфікацію, зважаючи на необхідність покращання знань і практичного досвіду відповідно до потреб практичної роботи окремого лікаря. При цьому лікар має змогу вибирати види, тематику та тривалість заходів підвищення кваліфікації. Зважаючи на те що підготовку й вимоги до лікарів у багатьох країнах корегують не тільки з урахуванням певних національних традицій, але й дають можливість працювати лікарям у різних країнах (наприклад Європейського союзу), уніфікація форм післядипломної освіти є сучасною потребою галузі. Виходячи з перспективи залучення України до Європейської спілки країн уже зараз можна поступово переглядати форми і тривалість післядипломного підвищення кваліфікації лікарів загальної практики–сімейної медицини, спираючись на досвід країн Європи.

Безумовно, дуже важливою є роль спеціальних тренінгових центрів для засвоєння та удосконалення практичних навичок сімейними лікарями. Зокрема, тренінговий центр Одеського національного медичного університету дозволяє засвоїти широкий спектр практичних навичок, необхідних сімейному лікарю.

Отже, покращання освіти сімейних лікарів нерозривно пов'язане з отриманням практичного досвіду на базі університетських клінік, які є найбільш розвинутими, мають можливість швидко впроваджувати досягнення сучасної медичної освіти і практики. Створення університетських клінік в Україні відкриває нові перспективи для удосконалення післядипломної освіти сімейних лікарів.

Совершенствование последипломного образования врачей общей практики–семейной медицины на базе университетских клиник В.Г. Дубинина, Е.Б. Волошина, Т.Н. Муратова, Т.П. Опарина

Авторы рассматривают вопросы совершенствования последипломного образования на разных ступенях: при первичной специализации (интернатура), вторичной специализации врачей, а также на этапе повышения квалификации на базе университетских клиник. Предложено внедрять новые формы и методы последипломного образования с использованием опыта стран Европы, национальных достижений в этой области.

Ключевые слова: последипломное образование, семейная медицина, университетские клиники.

Improvements postgraduate education in general practice–family medicine at the university clinics

V.G. Dubinina, O.B. Voloshyna, T.M. Muratova, T.P. Oparina

Authors discussed questions of improvement of general praction's postgraduate education on the several stages: first specialization (internature), second specialization and improvement qualification on base of university clinics. It was proposed to inculcate new forms and methods on all stages of postgraduate education, to use experience of European countries and own national positive practice.

Key words: postgraduated education, family medicine, university clinics.

Сведения об авторах

Дубинина Владлена Геннадиевна – Одесский национальный медицинский университет, 65086, г. Одесса, пер. Валиховский, 2; тел.: (048) 723-84-41

Волошина Елена Борисовна – Одесский национальный медицинский университет, 65009, г. Одесса, ул. Тенистая, 8; тел.: (048) 746-56-71

Муратова Татьяна Николаевна – Центр реконструктивной и восстановительной медицины (Университетская клиника) Одесского национального медицинского университета, 65009, г. Одесса, ул. Тенистая, 8; тел.: (048) 748-11-35

Опарина Тамара Павловна – Одесский национальный медицинский университет, 65086, г. Одесса, пер. Валиховский, 2; тел.: (048) 723-84-41

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Латішев Є.Є. Державна програма розвитку загальної практики / сімейної медицини: модуляція вітчизняної охорони здоров'я щодо локалізації медичних проблем суспільства// Сімейна медицина. – 2005. – № 3. – С. 7–9.
2. Лисенко Г.І., Матоха Л.Ф., Яцен-

ко О.Б. Роль Української асоціації сімейної медицини в реформуванні системи охорони здоров'я // Актуальні питання сімейної медицини: Матеріали III Української наук.-практ. конф. з міжнародною участю. – Одеса, 2000. – С. 29–31.

3. Еталони практичних навичок для лікарів загальної практики–сімейних лікарів (навчально-методичний посібник) / За ред. акад. НАМНУ проф. Вороненка Ю.В. – К., 2014. – 288 с.
4. Волошина О.Б., Дубініна В.Г., Дукова О.Р., Лисий І.С. Особливості

навчання на базі університетської клініки Одеського державного медичного університету // Лікування та реабілітація у загальній практиці–сімейній медицині (Одеса, 14–15 травня 2008 р.). – Одеса, 2008. – С. 16–17.

Статья поступила в редакцию 23.07.2014